

Список використаних джерел:

1. В. І. Вернадський і Україна: з листування. Кн. 2: К–Я. Офіційне. Родинне. [Електронне видання] / НАН України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Інст архівознавства; авт. та упоряд.: С. М. Кіржаєв, К. Є. Новохатський, Л. М. Яременко [та ін.]; редкол.: А. Г. Загородній (голова), О. С. Онищенко (заст. голови) [та ін.]. Текст і граф. дані. Київ, 2019. 1040 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/eg-0002193>

2. Історія хімії: навчальний посібник / О. М. Камінський, Р. О. Денисюк, О. У. Кондратенко, М. В. Чайка, О. С. Євдоченко, О. Ю. Авдєєва. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 197 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-19>

Гнатюк Я. С.,

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

ФІЛОСОФІЯ НООСФЕРИ І ЛОГІКА КУЛЬТУРИ ІСТОРИЧНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ

Фундатором філософської теорії ноосфери вважається В. Вернадський, який започаткував її на зламі 20–30 років ХХ ст. У цій філософській теорії ноосферою називається стан речей світу людини, коли науковий розум людства і практична діяльність людини перетворюються на планетарну силу, яка за своїм креативним потенціалом збігається із силами природи [див.: 1, с. 337]. Вона набуває статусу еволюції, яка керована раціональним розумом науки і техніки. Позитивна версія філософії ноосфери обстоює розуміння ноосфери як стану гармонії у взаєминах між людьми, стосунках людей з природою і загалом у самій природі. Негативна ж версія філософії ноосфери звертає увагу не на гармонію, а на глобальні проблеми людства, які спричинені людською діяльністю. Тож позитивна версія цієї філософії виявляється романтичною ілюзією, її ж негативна версія має реалістичний зміст [див.: 1, с. 337–338]. Філософію ноосфери можна вважати думкою, яка постала в епоху розвитку ноосфери.

Їй передувала епоха існування світу без спостерігача та дівця. Такий стан речей світу описує антропний принцип сучасної космології, що був уперше запропонований у 1973 році фахівцем з теорії гравітації Б. Картером. За цим принципом, у Всесвіті існують певні співвідношення фізичних параметрів, що припускають можливість виникнення такої розумної істоти, як людина унаслідок еволюції матерії. Тож цей принцип можна вважати різновидом телеології Аристотеля як вчення про доцільність і цілі речей, яка модернізована християнським віровченням. У такому контексті він означає, що поява людини була метою її Творця. Слабкий антропний принцип стверджує, що розумне життя у Всесвіті можливе лише там, де фізичні величини приймають певні значення. Сильний же антропний принцип наголошує, що облаштування Всесвіту та його властивості сприяють розвитку розумного життя та передбачають появу людини-спостерігача, яка привносить Всесвіт у буття. Водночас поява спостерігача супроводжується появою дівця – творця ноосфери та її філософії. У такій перспективі ноосфера постає не тільки сферою природничо-наукового й інструментально-технічного розуму, а й сферою гуманітарно-комунікативного розуму. Усередині гуманітарно-комунікативного розуму як багатосуб'єктного гуманітарно-наукового розуму постійно триває комунікація між численними культурами гуманітарного розуму. Зазвичай вона відбувається у режимі конфлікту. Тож філософія як специфічна культура гуманітарно-наукового розуму виконує функцію організації дискурсивної платформи для налагодження і проведення міжкультурної комунікації між іншими специфічними культурами гуманітарно-наукового розуму. Гуманітарно-комунікативний розум задає логіку культури історичної гуманітаристики як логіку комунікації історичних логік і методологію міжкультурної комунікації. Логіка комунікації історичних логік і методологія міжкультурної комунікації слугують складниками логіко-методологічного комплексу й основою логіко-методологічної комунікації [див.: 2, с. 5]. Вони також входять до складу культурно-предикативного аналізу історико-гуманітарної нарації. Культурно-предикативний аналіз історико-гуманітарної нарації можна визначити як дослідження інформаційної взаємодії між новою і відомою культурами за допомогою функтора «перетворюється на» в логіці комунікації історичних логік та між досліджуваною і дослідницькою культурами засобами методологеми «переопису специфікованим терміном» методології міжкультурної комунікації. Функтор «перетворюється на» залучений до складу методологічних засобів культурно-предикативного аналізу історико-гуманітарної нарації із теорії дефінітивно-специфікативних суджень діалектичної логіки

Г. Гегеля. У цій теорії проводиться розрізнення між дефініцією і дефінітивною специфікацією. Стверджується, що дефініція заснована на одній категорії: тотожності дефінієндума і дефінієнса, лівої і правої частини дефініції. На відміну від неї, дефінітивна специфікація побудована не на одній, а на двох категоріях: тотожності дефінієндума і дефінієнса та переходу лівої частини дефініції у її праву частину. Цей перехід постає перетворенням суб'єктного терміну дефінітивно-специфікативного судження на предикатний термін, що спричиняє зміну його значення. Відповідно методологема «перепису специфікованим терміном» перенесена до складу методологічних інструментів культурно-предикативного аналізу історико-гуманітарної нарації із концепції мови філософії як природної мови зі специфікованою семантикою, що належить історіографії філософії Р. Рорті. У Рортіанській концепції перепис постає засобом осучаснення специфікованих термінів досліджуваної культури за допомогою сучасних філософських поглядів дослідницької культури. Унаслідок цього смисли колишнього досвіду включаються у контекст сучасної культури. Вони адаптуються до рівня сучасного сприйняття і розуміння. Прикладами такого перетворення чи перепису в логіко-методологічній комунікації як паралельному і взаємозамінюваному процесі можуть бути наступні логічні й методологічні твердження, особливо актуальні у 300-річчя від дня народження Г. Сковороди, які включають його філософію у світ сучасної культури: «Сковорода перетворюється на українського філософа-досократика» або ж «Сковородинське поняття справжньої людини переписується терміном особистість». Як бачимо, філософія гуманітарної ноосфери, поряд із філософією технократичної ноосфери й філософією інструментальної ноосфери, виявляється доволі перспективним напрямом сучасних філософських досліджень.

Список використаних джерел:

1. Булатов М. В. Філософський словникКиїв : «Стилос», 2009.
2. Гнатюк Я. С. Комунікативний потенціал культурної прекації. Івано-Франківськ : «Лілея НВ», 2019.